

42. Väestönsuojelukeskus

Henkilökunta ja organisaatio

Väestönsuojelupäällikkönä toimi v. 1973 Olavi Kettunen. Lisäksi keskuksen palveluksessa oli 12 viranhaltijaa ja 25 työsuhteista toimihenkilöä eli yht. 37 henkilöä, jotka jakautuivat eri toimistoihin seuraavasti:

- *suunnittelu- ja koulutustoimisto*: suunnittelupäällikkö Aulis Salovaara sekä kaksi suunnittelijaa, kolme kouluttajaa, teleasentaja ja varastonhoitaja
- *suojarakennetoimisto*: suojarakennusins. Anssi Pulkkanen sekä rakennusmestari, taloudenhoitaja, kaksi työnjohtajaa, kaksi ylisuojanhoitajaa ja 17 suojanhoitajaa
- *hallinnollinen toimisto*: hallinnoll. sihteeri Paavo Yliluoma sekä toimistonhoitaja, kanslisti ja toimistoapulainen.

Koulutus. Henkilökunta osallistui erilaisiin koulutustilaisuuksiin ym. seuraavasti:

- taktilliseen yhteistoimintakurssiin Valtion väestönsuojelukoulussa Lohjalla osallistuivat väestönsuojelupäällikkö, suunnittelupäällikkö ja yksi suunnittelija
- väestönsuojelun Savon toimintaharjoituksia seurasivat väestönsuojelulautakunnan puh. johtaja ja varapuh. johtaja sekä kaksi suunnittelijaa ja yksi kouluttaja
- kunnallishallinnolliseen kurssiin osallistui yksi suunnittelija
- sähköyliasentajien luentopäivillä olivat osanottajina kaksi työnjohtajaa ja ylisuojanhoitaja

- johtamistaidon peruskurssin suoritti yksi työnjohtaja
- alueelliseen maanpuolustuskurssiin osallistui yksi suunnittelija
- virka- ja luottamusmiesten kurssin Lohjalla suoritti kaksi lautakunnan jäsentä ja yksi viranhaltija.

Lisäksi väestönsuojelupäällikkö ja kouluttaja Konno tutustuivat väestönsuojelukeskukseen Sveitsissä.

Toiminta

Hallinnollinen toiminta

Viraston diaariin merkittiin kertomusvuonna 1 360 kirjettä, joista oli hallinnollisia asioita 771, suunnittelu- ja koulutusasioita 507, rakenteellisen suojelun asioita 82. Kaliosuojien vuokrasopimuksia tehtiin neljä. Rahatoimistolle lähetettiin 149 maksuosoituluetteloa, 1 046 laskua ja 48 palkanmaksukehotusta.

Hallinnollisen toiminnan tehtäväkenttä laajeni, kun kaupunginhallitus päätti (10.12. § 3696) mm:

- määrätä väestönsuojelukeskukseen tehtäväksi huolehtia, että niitten yksityisten omistamien tonttien osalta, joiden rakennussuunnitelmiin sisältyy rakennuskohdattaisen väestönsuojan korvaaminen yhteisväestönsuojaosuudella, vaaditaan ennen

- rakennustarkastusvirastolle annettavaa puoltavaa lausuntoa sitoumus yhteisväestönsuojan rahoitusosuuden maksamisesta
- oikeuttaa väestönsuojelulautakunnan hyväksymään yhteisväestönsuojan käyttäjiksi ne kiinteistöt, joitten osalta on annettu edellä mainittu sitoumus
 - määrätä väestönsuojelukeskuksen tehtäväksi huolehtia, että edellä mainitun yhteisväestönsuojan korvaukset peritään.

Suunnittelutoiminta

Sisäasiainministeriö jakoi kertomusvuoden aikana suunnittelun ja koulutustyön perustaksi seuraavat pysyväisohjeet:

- ohje omatoimisen suojelun järjestelyistä
- väestönsuojelun puhdistustoimintaohje
- väestönsuojelukeskusohje
- väestönsuojelun viestiliikenneohje
- ohje virasto- ja laitossuojelun järjestelyistä
- pelastuskoirien koulutus- ja tutkinto-ohje.

Kaupungin suojelusuunnitelma käsittää kaikkiaan 13 osaa, joista jo aikaisemmin valmistuivat evakuoitusuunnitelma ja suojavaestösuunnitelma. Kertomusvuonna esiteltiin lautakunnalle ja hyväksyttiin seuraavat suunnitelmat:

- johdanto, kuntaselvitys ja vaara-alueiden kartoitus
- organisaatiosuunnitelma
- valvontasuunnitelma
- avustustoiminnan suunnitelma.

Avustustoiminnan suunnitelmaan liittyen laadittiin yhteistyönä Helsingin väestönsuojelualueen muiden kuntien kanssa alueavun perussuunnitelmat, jotka lähetettiin Uudenmaan lääninhallitukselle.

Pääkaupunkiseudun yhteistyötoimikunnan työvaliokunta laati selvityksen suuronnettomuuksien ja katastrofien varalta ja kriisijärjestelyistä sekä kuntien yhteistoimintaa vaativista väestönsuojelutehtävistä. Yhteistoiminnan tarvetta väestönsuo-

jelualueen puitteissa todettiin olevan koulutuksen, materiaalihankintojen, hälytys- ja viestiyhteysjärjestelyjen ja väestönsuojelumuodostelmien sijoituksen ja käytön sekä evakuoitijärjestelyjen osalta.

Kaupunginhallitus jakoi kaikille kaupungin virastoille ja laitoksille yleisohjeen valmisteluista poikkeuksellisten olojen varalta. Ohjeen mukaan virastojen ja laitosten suunnitelmat on laadittava ja jo valmiina olevat tarkistettava 1.10.1974 mennessä.

Koska teollisuuslaitosten ja liikeyritysten väestönsuojeluohje ei vielä ilmestynyt, suunnitelmien tarkistaminen keskeytettiin väliaikaisesti. Kuntasuunnittelurekisterin tietojen mukaan oli kaupungin alueella virastoja ja laitoksia, teollisuuslaitoksia ja liikeyrityksiä tai vastaavia rakennuksia yht. yli 900, joiden on järjestettävä suojelunsa laitossuojelun taan.

Väestönsuojelumateriaalin hankinnat

Vuoden 1972 alussa valmistuneen runko-ohjelman mukaisesti hankintoja toteutettiin kertomusvuonna seuraavasti:

- katastrofiosaston varustamiseen osoitusta 75 000 mk:n määrärahasta käytettiin valtaosa kertomusvuoden puolella (pitkien toimitusaikojen takia hankintojen viimeisimmät nimikkeet saapuvat vasta kevään 1974 aikana)
- ensiapujoukkueiden lääkintävälineistöjen täydennysmateriaalin hankinnat suoritettiin loppuun sekä täydennysmateriaali sijoitettiin paikoilleen ja lääkintävälineistöjen jakaminen eri varastoihin aloitettiin
- toteutettiin n. neljäsosa tuhannen kappaaleen pari-hankinnasta, jota varten oli varattu 133 000 mk
- suojanaamarien perinpohjainen tarkastus- ja desinfiointityö saatettiin loppuun varastonhoitajan toimesta.

Viesti- ja hälytystoiminta

Kertomusvuoden aikana suoritettiin eräitä suojelupiirien toimistojen sisäistä viestitoimintaa edistäviä laiteasennuksia ja järjestelyjä, jotka osoittautuvat harjoituksissa oikeaan osuneiksi toimenpiteiksi. Kaikki suojelupiirien toimistot (pl VII Suojelupiirin toimisto) olivat täysin valmiina kriisiajan toimintaan.

Edellisenä vuonna aloitettu suojeluosastojen muodostelmaverkon sekä kiinteän johtamisverkon radiokaluston hankintavalmistelut saatettiin loppuun. Nokia Oy:ltä tilattiin 15 kannettavaa ajoneuvoradioita tuhoalueen johtoelimiä ja suojeluosastoja varten sekä AGA Oy:ltä viisi väestönsuojelukeskukseen johtamisverkkoon liitettävää paikalliskäyttölaitteella varustettua ajoneuvoradiota. Uudella radiokalustolla suoritettiin käyttökokeilut ja todettiin, että hankitut radiotyypit vastaavat varsin hyvin käyttötarkoitustaan.

Helsingin Puhelinyhdistykseltä varattavien kriisiajan puhelinyhteyksien uudelleen inventointi suoritettiin kertomusvuoden aikana ja sen seurauksena esitettiin uusi varaussuunnitelma, jossa varattavien johdinparien määrä oli lähes kaksinkertainen edelliseen, vuonna 1967 esitettyyn varaukseen verrattuna. Merkillä pantavaa oli, että ensimmäistä kertaa pyrittiin yhteysvarauksissa kokonaisvaltaiseen, kaikkia osapuolia koskevaan tarvemääritykseen. Helsingin kaupunki lienee ainoa viranomaisorganisaatio, joka on esittänyt Helsingin Puhelinyhdistykselle täsmällisen yhteysvaraussuunnitelman.

Vuoden 1972 aikana tilattu suurtehohälytyskoneisto, joka oli hankintaohjelman viimeinen, otettiin vastaan kertomusvuoden kesäkuussa.

Laajasalon laitesuojan vieressä talvehtinut suurtehohälytyskoneiston terästorni pintakäsiteltiin sekä pystytettiin jalustalleen. Tornin päähän kiinnitettiin samanaikaisesti ensimmäinen Insinööritoimisto Hans Hörmann'ilta hankittu sireenipää.

Koulutustoiminta

Väestönsuojelukeskukseen kurssitoiminta. Viimeisten seitsemän vuoden aikana on pidetty yht. 539 kurssia, joilla oli kaikkiaan 12 517 osanottajaa. Näistä oli yleisen väestönsuojelun kursseja 196 (4 547 osanottajaa) ja loput 343 laitossuojelun kursseja (7 970 osanottajaa). Kertomusvuonna järjestettiin kursseja seuraavasti:

— *yleisen väestönsuojelun* kursseja pidettiin 24 (203 h). Osanottajia oli kaikkiaan 712, joista 55% vapaaehtoiselta sektorilta ja loput kunnalliselta sektorilta. Osanottajista oli miehiä 80%.

Väestönsuojelukeskukseen koulutusta jatkettiin v. 1972 aloitetuilla toimistoittain pidettävillä perehdyttämiskursseilla. Kertomusvuonna olivat vuorossa järjestelytoimisto sekä hälytys- ja viestitoimisto. Lisäksi järjestettiin väestönsuojelualueen neuvottelupäiviä.

Tuhoalueen johtajat ja suojeluosastojen johtajat apulaisineen laativat kurssillaan sisäntulokohtia koskevat suunnitelmat ja perehtyivät uuteen radiokalustoon.

Muodostelmien johtajistoa koulutettiin sekä Valtion väestönsuojelukoulussa että oman toimistonsa. Kaikki pelastus-, sammutus- ja ensiapukomppanioiden päälliköt ja varapäälliköt suorittivat komppanian päällikön peruskurssin Lohjalla. V. 1972 aloitettua joukkueenjohtajien koulutusta vapaaehtoisen sektorin iltakursseilla jatkettiin. Osanotto oli runsasta.

Suojelupiirien ja -lohkojen toimistojen henkilöstö perehdytettiin laskeumatilanteeseen. Lisäksi käsiteltiin henkilöstön hälyttämistä ja toimiston perustamista.

Kertomusvuonna oli merkittävimpiä piirteitä yleisen väestönsuojelun koulutuksen suuntaaminen entistä enemmän alijohtaja- ja miehistökoulutukseen. Tiedustelu- ja sammu- tushenkilöstölle annettiin koulutusta vapaaehtoisen sektorin iltakursseilla ja pelastus- ja

ensiapuyksiköiden henkilöstölle kunnallisen sektorin päiväkursseilla.

Yleisen väestönsuojan valvojan ja hoito-henkilöstön kursseilla jatkettiin koulutusta perusvajauksen poistamiseksi.

— *Virasto- ja laitossuojelun* kurseja pidettiin 44 (=707 h), joilla oli osanottajia yht. 998. Kurssit käsittivät peruskursseja (=yleinen osa, palo- ja pelastusosa ja ensiapu I), jatkokursseja (ensiapu II), suojelujohtajan peruskursseja ja suojeluvalvojan kurseja. Uuden virasto- ja laitossuojeluohjeen ilmentyttyä koulutettiin 36 tunnin peruskursseilla yhteensä 67 kaupungin virastojen tai laitosten suojelujohtajaa ja apulaista. Lisäksi tutustutettiin uusiin ohjeisiin 29 aikaisemmin peruskoulutettua suojelujohtajaa tai apulaista lyhyemmällä täydennyskursseilla. Koulutamatta oli vuoden päättyessä 26 suojelujohtajaa tai apulaista, minkä lisäksi 10 suojelujohtajaa apulaisineen on koulutettava teollisuuden suojelujohtajakursseilla.

Helsingin Väestönsuojeluyhdistyksen toiminta. Yhdistyksen suunnittelutyö siihen liittyvine koulutuksineen kohdistui ensi sijassa suojeluyksiköiden rajojen määräämiseen, suojelujohtajien nimeämiseen ja suojelulohkojen karttojen laadintaan. Työ edistyi yli puolivälin. Yhdistys järjesti yht. 175 yleistä kurssia ja opetustilaisuutta, joihin osallistui 2 377 henkilöä sekä 24 teollisuus- ja liikeyritysten kurssia, joihin osallistui 927 henkilöä.

Yhdistys järjesti lisäksi 22 esitelmä- ja informaatiotilaisuutta, joissa oli kuulijoita yht. 462.

Pelastuskoiraosasto järjesti 51 n. 2 h harjoitusta, joihin osallistui keskimäärin 9—12 koiraa ohjaajineen. Pelastuskoirista suoritti loppukokeen I, peruskokeen 5 ja soveltuvuuskokeen 11 koiraa. Loppukokeen suorittaneita koiria oli kertomusvuonna 5.

Suomen Punaisen Ristin ensiapukoulutus.

Helsingin ja Uudenmaan piiriin Helsingissä suorittama ensiapukoulutus käsitti mm. 275 ensiapu I ja ensiapu II kurssia, joille

osallistui yht. 4 699 henkilöä. Erilaisia koulutustilaisuuksia oli kaikkiaan 358 ja yhteisosanottajamäärä 6 232.

Kertomusvuoden aikana uusittiin sopimus yhteistoiminnasta SPR:n Helsingin ja Uudenmaan piirin ja Helsingin kaupungin väestönsuojelukeskukseen välillä.

Rakenteellinen suoje lu

Väestönsuojelulautakunnan hallinnossa olevissa yhteisissä, yleisissä ja vss-organisaation *kalliosuojissa* oli vuoden lopulla 53 373 suojapaikkaa yleisölle ja 2 199 suojapaikkaa vss-organisaatiolle. Suojapaikkojen luku säilyi kertomusvuoden aikana ennallaan, koska suojatilanteessa ei tapahtunut muutoksia.

Myllypuron kalliosuoja oli edelleen rakenteilla koko kertomusvuoden ajan. Tähtitornivuoren kalliosuojan louhintatyöt saatiin valmiiksi ja sisustustöiden urakkatarjoukset lähetetyksi rakennusliikkeille.

Dagmarinkadun kalliosuojan muutos suunnitelmat saatiin valmiiksi kertomusvuoden aikana ja valmistelut louhinnan suorittamiseksi käynnistettiin. Uusista kalliosuojasuunnitelmista valmistui Arkadianmäen (Eduskuntatalon) väestönsuojasuunnitelma. Edelleen kertomusvuoden aikana saatiin valmiiksi Pohjoisen ensiapuaseman Kunnantien päässä olevaan kallioon rakennettavan suojan luonnospöyrustukset ja toiminnallinen suunnitelma sekä Tiilimäen kalliosuojan laajennussuunnitelma. Poikkeuslupahakemus rakennustöiden aloittamiseksi jätettiin sisäasiainministeriöön.

Perusparannustöinä suoritettiin Katri Valan puiston kalliosuojan Vilhonvuorenkadun sisäänkäynnin ruiskubetonityöt sekä Käenkujan sisäänkäynnin katoksen rakentaminen ja Vesalan väestönsuojan jakavan paloseinän rakentaminen.

Vuosaaren suurtehohälyttimen rakennustyö aloitettiin vuoden lopulla. Kertomusvuoden

den aikana jatkettiin myös kalliosuojien sisustusten suunnittelua.

Helsingin kaupungin alueella olevissa talokohtaisissa väestönsuojissa oli toimintavuoden lopulla 281 640 suojapaikkaa. Myönnettujen rakennuslupien mukaan oli lisäys 115 suojaa ja 13 483 suojapaikkaa. Kun toisaalta v. 1972 tilastossa todettiin joko suojien purkamisen tai toteuttamatta jääneiden rakennushankkeiden vuoksi vähennystä, oli todellinen lisäys vuoden aikana 92 suojaa ja 9 385 suojapaikkaa. Talokohtaisia suojia oli keromusvuoden lopulla 2 596 kpl.

Väestönsuojeluasetuksen 21 §:n 7. kohdan edellyttämä talokohtaisten suojien valvontatarkastustehtävää hoiti kertomusvuoden aikana palolaitos Khn päätöksen (16.3.1970) mukaisesti. Väestönsuojelukeskuslle ilmoitettiin, että palolaitos ei nykyisellä henkilökunnalla voi tehtävää suorittaa. Tämän vuoksi väestönsuojien tarkastustehtävä siirtyi väestönsuojelukeskukseen hoitoon ja sen suorittajaksi palkataan väestönsuojelukeskukseen rakennusmestari.

Tiedotus- ja yhteistoiminta

Helsingin kaupungin väestönsuojelujärjestelyjä ja valmiutta pyrittiin jatkuvasti tekemään tunnetuksi mm. järjestämällä tutustumis- ja esittelytilaisuuksia. Esittelyjä järjestettiin kaupungin omien hallintoelimien ja

opetustilaisuuksien lisäksi monille ulkopuolisille järjestöille, yhteisöille ja kursseille, yht. 20. Merkittävä tapahtuma oli HKK Tanskan prinssi Henrikin vierailu väestönsuojelukeskuksessa 5.9. Tutustumiskäynnin suorittivat myös mm. Puolustusvoimain komentaja seurueineen, 4 maanpuolustuskorkeakoulukursia, Uudenmaan alueellinen maanpuolustuskurssi sekä maanpuolustusyhdistys, pohjoismaisten (Ruotsin, Tanskan, Norjan ja Islannin) väestönsuojelujärjestöjen johtohenkilöstö, säteilysuojeluasiain neuvottelukunnan tietojenkäsittelytyöryhmä, Vantaan kaupungin väestönsuojelulautakunta, Helsingin vss-alueen väestönsuojelukeskukseen sijoitetut päälliköt, eräiden laitosten suojelujohtajat, eri yhteisöjen nuoriso-osastot sekä kerhot ym.

Julkisen sanan edustajille annettiin haastatteluja ja informaatiota mm. asuntoalueiden yhteisistä väestönsuojakysymyksistä ja kalliosuojien rauhanajan käytöstä ym. rakenteellisen suojelun alalta.

Talous

Määrärahoja oli käytettävissä kaikkiaan 7 178 576 mk. Menot olivat 5 857 300 mk. Määrärahoja siirrettiin seuraavalle vuodelle 1 310 549 mk, käyttämättä jäi 10 727 mk.

Menojen jakautuminen ja tulojen kertymä vuosina 1969—1973 on seuraava:

— käyttömenot (Kmk)	1973	1972	1971	1970	1969
— henkilö- ja sosiaalimenot	1 058	885	755	681	618
— väestönsuojelumateriaali	415	184	55	105	177
— väestönsuojien käyttökustannukset	570	550	368	295	347
— avustukset (HelVssY, SPR)	164	152	151	142	142
— korot ja poistot	3 429	2 868	2 216	1 939	1 593
— muut menot	78	104	68	65	54
yhteensä	5 714	4 743	3 613	3 227	2 931

42. Väestönsuojelukeskus

— pääomamenot (Kmk)	1973	1972	1971	1970	1969
— väestönsuojien perusparannukset	144	147	237	390	712
— kalliosuojien vuokratulot (Kmk)	1 648	1 526	1 230	1 079	952

Kalliosuojien käyttökustannukset suojanhoitoniömetriä kohti vuodessa olivat kertomusvuonna 7.84 (ed.v. 7.28) mk.

Kalliosuojien käyttökustannukset olivat kertomusvuonna yht. 1 120 847 mk sekä niistä saadut vuokratulot 1 526 323 mk.

